

'In een oorlog voel je je eigen machtig'

Twee filmmakers maakten een documentaire over Nederlanders die aan Kroatische zijde meevochten in de burgeroorlog in Joegoslavië. Rauw en eerlijk vertellen ze over oorlog, adrenaline en afgesneden oren als jachttrofee. Maar alle omroepen hebben de film geweigerd.

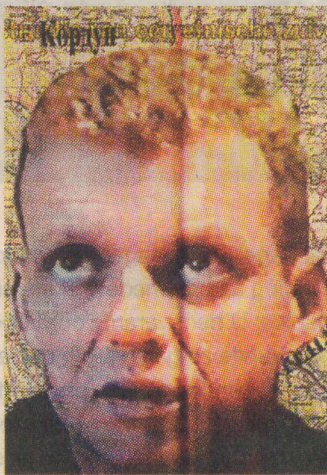
RAYMOND, vrijwilliger in de Joegoslavische oorlog aan de kant van de Kroaten, neemt geen blad voor de mond als hij praat over de charme van de oorlog. 'Op zo'n moment voel je je eigen zo machtig. Allemaal vijfhonderdmilimeterkanonnen die vlak achter je staan. Je hebt twintigmilimeter mortieren die constant aan het vuren zijn op hun linies. Die adrenaline..., nou..., al zou je je rechterhand verliezen, je zou het niet voelen.'

Zijn maat André heeft ook de genietingen van de oorlog gekend. 'Het is heel *straight*, heel eerlijk. Allemaal de zelfde kansen. Wie het eerst een fout maakt, gaat er aan.'

Maar André heeft ook gemerkt dat je er een beetje gek van wordt. Een tegenstander die met enkele schoten in de borst langzaam lag dood te bloeden, met 'roze bloed dat met bubbels naar buiten stroomt', gaf hij even 'een tikkie', onder het uitspreken van de tekst: 'Hé vriend, zijn we aan het bellen blazen?' Om meteen te beseffen: 'Hé Dré, je begint ook al af te glijden, je gaat te ver.'

De Nederlandse televisiekijker zal deze ongekuiste soldatentaal waarschijnlijk niet te zien krijgen. Want de film waarin Raymond en André figureren is vooralsnog door alle omroepen geweigerd. Deze week gaat de film in première, vooralsnog alleen voor de pers.

Vijf jaar lang werkten Arnold Folkerts en Ada van de Weijer aan *Soldaat in den vreemde*, een documentaire over de Nederlander Johan Tilder. Tilder ging, na een carrière bij de commando's en het Vreemdelingenlegioen, naar Kroatië als leider van zijn 'eigen' groep, de *First Dutch Volunteer Unit*. Vechtjassen, dat wel, maar 'met een vriendelijke uitstraling'. Huurlingen? Misschien, maar 'ze

Johan Tilder.

FOTO DGP

kregen niet betaald; alleen een onkostenvergoeding'. Mensen met een merkwaardige motivatie. André bekennt op avontuur uit te zijn geweest, Raymond kwam net uit de gevangenis en wilde uit dat wereldje blijven. Zij werden vrienden en bewonderaars van Johan Tilder, die naar Kroatië ging omdat daar 'mensen compleet werden afgeslacht door de andere kant.'

De groep van Tilder vocht aan de kant van de Kroaten in de Joegoslavische oorlog, tegen de Serviërs. Aanvankelijk met succes, en altijd volgens de regels van André: 'Oorlog is een spelletje dat gespeeld wordt tussen soldaten.' Al had hij ook wel door dat de Kroaten dat net een beetje anders voelden. Hij vertelt met een Kroaat op expeditie te zijn geweest, achter 'de Serven' aan. 'We schoten er een paar neer. Eerste wat hij deed was een mes pakken, hun oren afsnijden en in een zakkie doen.' Jachttrofee, voor thuis.

Maar in 1993, toen André en Raymond alweer terug in Nederland waren, ging het mis. Bij een overval op de Servische Medak-enclave maakt de groep van Tilder zich schuldig aan etnische zuiveringen. Moord, marteling, ogen uitsteken, ver-

krachting, gewonde soldaat met touw om de enkels achter een auto aan, in boom gehangen gewonde met meswerpen om het leven brengen, en veel dode vrouwen en bejaarden.

In april 1994 werd Tilder gepakt door de Serviërs en berecht. Beelden van zijn verhoor zijn in de film te zien. De soldaat die eerlijk wilde blijven, bleek niet bij machte zijn handen schoon te houden. Althans: volgens deze beelden, maar uiteraard is niet duidelijk of ze onder druk tot stand zijn gekomen. Tot een veroordeling kwam het niet: Tilder werd 'op de vlucht doodgeschoten'.

Folkerts en Van de Weijer dachten tot een jaar geleden nog hun film te maken voor de NCRV, maar toen het Joegoslaviëtribunaal bekendmaakte onderzoek te gaan doen naar mogelijke oorlogsmisdaden van Nederlanders in Kroatische dienst, bedacht de omroep zich. Andere omroepen zijn ook niet happig. Folkerts somt op: De Vara vindt hem niet passen in de traditie van onderzoeksjournalistiek van *Zembla*; volgens de EO 'past hij niet in het profiel van de EO'; de VPRO vindt dat de film geen nieuws bevat.

Wessel van der Hamme van de Ikon vindt dat de film te veel vragen open laat, met name over de motivering van de soldaten. Hij vindt bovendien dat er wel erg veel 'stoere soldatenverhalen' te zien zijn: 'Hij blijft in de kameraderie steken' en is 'te onkritisch'. KRO en NPS bezinnen zich nog.

Gek genoeg komt hij waarschijnlijk wel in het buitenland op de buis, en wel dankzij de afdeling van de NOS die films in het buitenland verkoopt. Kaisa Kriek, salesmanager van NOS Sales: 'Ik vind het een heel bijzondere film. Ik heb nog nooit een film gezien over soldaten in de oorlog die zo rauw en eerlijk was.'

Gerard Reijn

VOLSKRANAV: MEDINA KRATERS: 15-06-2002